

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlavná 110, 042 65 Košice 1

P. O. Box E - 35

PREHLAD VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za obdobie december 2014

Plénum

Nálezy:

spisová značka	PL. ÚS 11/2013
sudca spravodajca	Ladislav Orosz
druh konania	podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len ústavný súd) rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	nález – v časti vyhovené – v časti nevyhovené
dátum rozhodnutia	22. októbra 2014
dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv	čl. 42 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky čl. 13 ods. 3, 4 Ústavy Slovenskej republiky čl. 13 ods. 2 písm. b) Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach čl. 28 ods. 1 písm. b) Dohovoru o právach dieťaťa čl. 2 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd
skutkový stav a základné fakty	Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol doručený návrh skupiny 31 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „skupina poslancov“) na začatie konania o súlade § 62 ods. 1 písm. a) a c), § 62 ods. 3 v časti písm. a) bodov 1, 3 a písm. b) bodov 1 a 3 a § 62 ods. 6 písm. a) a c) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 324/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej aj „školský zákon“), (ďalej aj „napadnuté ustanovenia“) s dotknutými článkami ústavy a medzinárodných zmlúv. Ústavný súd návrh predbežne prerokoval a uznesením č. k. PL. ÚS 11/2013 z 3. júla 2013 prijal na ďalšie konanie. Z návrhu je zrejmé, že skupina poslancov napadla tú časť školského zákona, ktorá zavádza priemer známok ako kritérium pre prijatie, resp. pre vylúčenie z možnosti uchádzať sa o štúdium na strednej odbornej škole s maturitou alebo gymnáziu. Namietaná právna úprava podľa skupiny poslancov porušuje právo na vzdelanie v spojení s porušením zákazu diskriminácie. Zákonodarcia neodôvodnene vytvoril tri skupiny detí, jednu skupinu s priemerom známok na základnej škole vo vybraných predmetoch a ročníkoch do 2,0, druhú skupinu s priemerom známok od 2,0 do 2,75 a tretiu skupinu s priemerom známok nad 2,75. Prvá skupina detí má podľa namietanej právnej úpravy možnosť slobodnej voľby pri výbere strednej školy, druhá a tretia skupina je znevýhodnená. Druhá skupina detí síce má prístup k strednej odbornej škole s maturitou, avšak vzhľadom na zúženú špecializáciu odboru danej strednej školy, výber vysokej školy je obmedzený. Tretia skupina detí tým, že nemá prístup ani ku gymnáziu, ani ku strednej

	<p>odbornej škole s maturitou, nemá automaticky prístup k vysokej škole, pretože po ukončení stredoškolského vzdelania nebude spĺňať podmienku zloženia maturitnej skúšky. Z textu napadnutej právnej úpravy ani dôvodovej správy nevyplýva cieľ, ktorý sa ňou má dosiahnuť. Napadnutá právna úprava je podľa tvrdenia skupiny poslancov arbitrárna jednak v časti, v ktorej zavádza kritérium priemeru známok ako bezvýnimočnej podmienky ďalšieho štúdia na strednej škole, ako aj v časti, v ktorej podľa nich náhodne vyberá tri vysvedčenia, prostredníctvom ktorých sa má sledovať dosiahnutie zákonom ustanoveného priemeru známok. Skupina poslancov sa domáhala, aby ústavný súd jej návrh prerokoval prednostne.</p> <p>Zo stanoviska národnej rady vyplýva, že cieľom novely zákona o odbornom vzdelávaní a príprave, je posilnenie nástrojov koordinácie odborného vzdelávania a prípravy s cieľom prispôsobiť odborné vzdelávanie a prípravu požiadavkám trhu práce, zvýšiť počet absolventov stredných odborných škôl, zvýšiť záujem žiakov základných škôl o štúdium na stredných odborných školách a podporiť štúdium v študijných odboroch a učebných odboroch, ktoré sú požadované trhom práce. Výsledkom zmeny právnej úpravy má byť aj pozitívny vplyv na zamestnanosť. Novela školského zákona zavádza ďalšie kritériá prijatia žiaka na vybrané formy stredoškolského vzdelávania do budúcnosti a nie retroaktívne, pričom zákonné obmedzenie platí rovnako pre všetkých žiakov, ktorí spĺňajú ustanovené podmienky.</p> <p>V stanovisku vlády sa uvádza, že školský zákon, pokiaľ ide o prístup k vzdelaniu a účasť na vzdelávaní, nerozlišuje skupiny osôb, ale používa všeobecný pojem fyzická osoba. Nie je možné zamieňať právo na prístup k vzdelaniu s dosiahnutím určitého stupňa vzdelania. Kritérium prospechu je imanentnou súčasťou vzdelávacieho procesu spočívajúcom v možnosti postupného získania stupňa vzdelania. Už v súčasnosti sa pri prijímaní žiaka na štúdium zohľadňuje jeho prospech. Zavedením predpokladov na prijatie na štúdium sa zavádza taký mechanizmus, aby bol žiak prijímaný na štúdium podľa svojich schopností, čím sa vytvorí priestor pre úspešné ukončenie štúdia a možnosť jeho ďalšieho štúdia alebo jeho úspešného uplatnenia na trhu práce. Školský zákon obsahuje určité „opravné“ mechanizmy, ktoré umožňujú každému bez rozdielu získať dodatočne vzdelanie v akomkoľvek veku, vrátiť sa do vzdelávacieho systému a postupne získať nižšie stredné vzdelanie, stredné odborné vzdelanie, úplné stredné odborné vzdelanie a prípadne sa uchádzať o štúdium na vysokej škole. Súčasťou stanoviska skupiny poslancov bol aj návrh na pozastavenie účinnosti napadnutej právnej úpravy až do rozhodnutia o návrhu vo veci samej.</p>
<p>ratio decidendi</p>	<p>Ústavný súd uviedol, že kultúrne práva (ku ktorým možno zaradiť základné právo na vzdelanie) sú právami druhej generácie, ktorých podoba a obsah v podstatnej miere závisí od ekonomických a hospodárskych možností štátu. Ústavná úprava týchto práv nemôže byť postavená len na demonštrácii politickej vôle, nemôže byť preto tendenčná a populistická. Musí byť predovšetkým reálna a prakticky udržateľná, aby umožňovala jednotlivcovi dosahovať osobné ciele. Akékoľvek prehnane požiadavky spoločnosti smerujúce k moderácii reálnych limitov týchto práv a prekračujúce skutočné možnosti štátu stavajú ústavnú úpravu do podoby fiktívnych a nedosiahnuteľných garancií. Práv druhej generácie sa možno domáhať len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. Priestor pre voľnú úvahu poskytnutý ústavou zákonodarcovi pri prijímaní týchto zákonov nemožno chápať absolútne; jej limity treba hľadať predovšetkým v ústavných princípoch a v požiadavke ochrany ďalších hodnôt, na ktorých je ústava založená a ktoré chráni. Všeobecné ústavné limity obmedzujúcich zásahov do základného práva na vzdelanie sú vyjadrené v ustanoveniach čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy, z ktorých vyplýva, že obmedzujúci zásah</p> <ul style="list-style-type: none"> - musí platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky, teda v posudzovanej veci pre všetkých žiakov základných škôl, ktorí sa uchádzajú o štúdium na gymnáziách a stredných odborných školách s maturitou, - musí dbať na podstatu a zmysel základného práva na vzdelanie a môže sa použiť len na ustanovený cieľ. Ústavný súd pri posudzovaní návrhu vychádzal z doktríny pozitívneho záväzku štátu. <p>Ústavný súd konštatoval, že medzi obsahom základného práva na vzdelanie podľa čl. 42 ods. 1 ústavy a právami vyplývajúcimi z čl. 13 ods. 2 medzinárodného paktu, čl. 28 Dohovoru o právach dieťaťa a čl. 2 ods. 2 dodatkového protokolu neexistujú žiadne významnejšie rozdiely, a preto možno posudzovať súlad napadnutej právnej úpravy s</p>

označenými ustanoveniami ústavy, Medzinárodného paktu, Dohovoru o právach dieťaťa a Dodatkového protokolu spoločne.

K namietanému nesúladu napadnutej právnej úpravy so základným právom na vzdelanie podľa čl. 42 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 13 ods. 4 ústavy a právami vyplývajúcimi s čl. 13 ods. 2 písm. b) medzinárodného paktu, čl. 28 ods. 1 písm. b) Dohovoru o právach dieťaťa a čl. 2 dodatkového protokolu:

Ústavný súd konštatoval, že napadnuté ustanovenia školského zákona obmedzujú prístup k úplnému stredoškolskému vzdelaniu (štúdiu na gymnáziách a stredných odborných školách s maturitou), a teda sa dotýkajú podstaty základného práva na vzdelanie garantovaného prostredníctvom ustanovení čl. 42 ústavy (a tiež čl. 2 dodatkového protokolu).

Právo na vzdelanie, ktorého kľúčovou súčasťou je právo na prístup k vzdelaniu, nemá charakter absolútneho práva, t. j. zákonodarca ho môže obmedziť, ale len za podmienky, že ide o také obmedzenia, ktoré dbajú na jeho podstatu a sú použité len na ustanovený cieľ. Je úlohou ústavného súdu posúdiť, či prostredníctvom napadnutých ustanovení školského zákona ustanovené obmedzenie prístupu k stredoškolskému vzdelaniu spočívajúce v zákonom ustanovenom priemere známok, ktorého dosiahnutie je nevyhnutnou podmienkou prijatia na štúdium na gymnázium alebo strednej odbornej škole s maturitou, predstavuje z ústavného hľadiska akceptovateľný zásah do základného práva na vzdelanie. Na posúdenie ústavnej akceptovateľnosti obmedzujúceho zásahu podrobil ústavný súd napádanú právnu úpravu testu proporcionality, ktorý je založený na troch po sebe nasledujúcich krokoch.

Pri prvom kroku testu proporcionality je úlohou ústavného súdu posúdiť, či sa napadnutou právnou úpravou sleduje legitímny a pritom ústavne akceptovateľný cieľ, a následne zaujať postoj aj k tomu, či možno prostredníctvom tejto právnej úpravy dosiahnuť sledovaný cieľ, t. j. či je napadnutá právna úprava vhodná na dosiahnutie ňou sledovaného cieľa. Ústavný súd konštatoval, že tak národná rada, ako aj vláda sa pokúsili o vymedzenie cieľa sledovaného napadnutou právnou úpravou len vo veľmi všeobecnej rovine, pričom ich vyjadrenia by sami osebe mohli vyvolať oprávnené pochybnosti, či vôbec možno napadnuté ustanovenia školského zákona „ospravedlniť“ existenciou nejakého ústavne akceptovateľného cieľa. Napriek uvedenému sa ústavný súd nestotožnil s názorom skupiny poslancov, podľa ktorého napadnutá právna úprava nesleduje žiaden legitímny cieľ. Z textu a predpokladaných účinkov aplikácie napadnutých ustanovení školského zákona možno vyvodit' záver, že ich cieľom je vytvoriť podmienky na to, aby sa v súlade potrebami spoločnosti na štúdium na gymnáziách a stredných odborných školách s maturitou dostali tí uchádzači, ktorí majú na takéto štúdium najlepšie predpoklady, čo nepochybne možno považovať za legitímny a ústavne akceptovateľný cieľ. Inou otázkou je, či možno tento cieľ napadnutou právnou úpravou dosiahnuť, teda či sú napadnuté ustanovenia školského zákona vhodne (racionálne) zvolené z hľadiska cieľa, ktorý sledujú. Z hľadiska posúdenia racionality a vhodnosti (a teda ústavnej akceptovateľnosti) napadnutej právnej úpravy ale ústavný súd považoval za kľúčovú skutočnosť, že označené kritérium má diskvalifikačný (vylučujúci) charakter, t. j. nedosiahnutie zákonom ustanoveného priemeru známok (v zásade) znemožňuje samo osebe žiakom prístup k štúdiu na gymnáziách a stredných odborných školách s maturitou.

Ide o kritérium, ktoré nemožno považovať za dostatočne objektívne a ústavne spôsobilé na to, aby mohlo samo osebe vylučovať určité skupiny žiakov z prístupu k štúdiu na gymnáziách alebo stredných odborných školách s maturitou z dôvodu, že

a) nemožno mechanicky porovnávať (stotožňovať) priemer známok na vysvedčeniach dosiahnutý na rôznych základných školách v Slovenskej republike, pretože výsledná známka na vysvedčení je vždy spojená aj so subjektívnymi prvkami, ako aj miestnymi špecifikami objektívneho charakteru,

b) dosiahnutie nižšieho ako zákonom ustanoveného priemeru známok na vybraných vysvedčeniach zo základnej školy samo osebe nemôže dať objektívnu odpoveď na spôsobilosť žiaka študovať úspešne na strednej škole (a následne i vysokej škole), keďže stredoškolské štúdium, či už na gymnáziách, alebo stredných odborných školách s maturitou a následne na vysokých školách, má nepochybne špecifické črty, ktoré ho výrazne odlišujú od štúdia na základnej škole,

c) diskvalifikačný charakter kritéria zákonom ustanoveného priemeru známok neumožňuje zohľadniť (objektívizovať) situácie, ktoré môžu nastať u dieťaťa (žiaka),

„ktoré malo vynikajúce výsledky v prvých ročníkoch na základnej škole, začne zlyhávať v posledných ročníkoch základnej školy...“, spočívajúce nielen v „nezvládnutí“ puberty, ale aj v ďalších objektívnych faktoroch negatívne vplyvujúcich na výsledky štúdia, akými sa môžu stať, napr. traumatizujúce rodinné pomery, zhoršené sociálne pomery, choroba dieťaťa a pod.

Aj keď dosiaľ uvedené závery naznačujú, že napadnutá právna úprava už v rámci prvého kroku testu proporcionality neobstojí z dôvodu nedostatočnej spôsobilosti (vhodnosti) dosahovať ňou sledovaný cieľ, ústavný súd považoval za potrebné podrobiť napadnuté ustanovenia aj testu nevyhnutnosti, v rámci ktorého je úlohou ústavného súdu formulovať záver k otázke, či zákonné obmedzenie prístupu k úplnému stredoškolskému vzdelaniu je z hľadiska dosiahnutia (legitímneho) cieľa nevyhnutné, teda či na jeho dosiahnutie nie sú k dispozícii menej obmedzujúce, resp. menej invazívne prostriedky. Napadnutá právna úprava by bola zjavne menej invazívna a v zásade zrejme aj (ústavne) akceptovateľná, ak by nemala diskvalifikačný charakter, t. j. ak by ustanovovala príemer známok na základnej škole ako sice obligatórne (a zrejme aj najvýznamnejšie), ale nie jediné kritérium pri výbere žiakov na gymnáziá a stredné odborné školy s maturitou.

Ústavný súd konštatoval, že medzi napadnutými ustanoveniami školského zákona a v zásade legitímnym cieľom, ktoré ich schválením zákonodarca sledoval, chýba racionálna väzba, t. j. ústavný súd nepovažuje napadnutú právnu úpravu za vhodnú, pričom podľa jeho názoru zjavne možno dosiahnuť sledovaný cieľ aj menej invazívnymi prostriedkami, teda menej drastickým zásahom do ústavou garantovaného práva na prístup k (stredoškolskému) vzdelaniu. Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že napadnutá právna úprava neobstála v prvom ani druhom kroku testu proporcionality, preto už nebolo potrebné, aby ústavný súd vykonal tretiu časť testu proporcionality.

K namietanému diskriminačnému pôsobeniu napadnutej právnej úpravy:

V materiálnom právnom štáte zákaz diskriminácie predstavuje príkaz, ktorý ústavodarca adresoval štátu ako jeho pozitívny záväzok. Ústavný súd sa vo svojej doterajšej judikatúre pokúsil o pojmové vymedzenie priamej diskriminácie, o ktorú ide vtedy, ak právna úprava určuje, že „s určitou skupinou osôb sa zaobchádza v porovnateľnej situácii menej výhodným spôsobom ako s inou skupinou osôb, ak sa tak deje na základe tzv. kvalifikovaného kritéria“. Ústavný súd preferuje akcesorický prístup k preskúmvaniu namietaného porušenia rovnosti, pričom zdôrazňuje, že „Princípy zákazu diskriminácie a rovnosti ľudí nie sú spravidla chránené samy osebe, ale len v súvislosti s porušením iného základného práva a slobody“.

Ústavný súd vo svojej judikatúre vytvoril aj test diskriminácie, ktorý sa člení na zisťovanie, či:

- v posudzovanom prípade ide o rovnaké alebo objektívne porovnateľné subjekty,
- nerovnaké zaobchádzanie sa opiera o ústavne prípustný dôvod nerovnakého zaobchádzania,
- porušenie rovnosti spôsobuje ujmu a
- zásah možno alebo nemožno ospravedlniť.

Aplikujúc tento test, ústavný súd konštatoval, že napadnutou právnou úpravou reálne došlo k vyčleneniu troch skupín žiakov, pričom nepochybne ide o rovnaké subjekty.

V rámci druhého kroku ústavný súd zistil, že môže dôjsť k nerovnakému zaobchádzaniu s jednotlivými skupinami žiakov z hľadiska ich prístupu k úplnému stredoškolskému vzdelaniu, a že dôvodom takéhoto nerovnakého zaobchádzania je v posudzovanom prípade vzdelanie, ktoré netvorí súčasť v čl. 12 ods. 2 ústavy, ako ani v čl. 14 dohovoru explicitne vymenovaných zakázaných dôvodov nerovnakého zaobchádzania. Výpočet zakázaných dôvodov je v ústave aj v dohovore len demonštratívny. Pojem „iné postavenie“ totiž umožňuje zahrnúť do množiny zakázaných diskriminačných dôvodov aj ďalšie, ústavou (dohovorom) explicitne neformulované kritériá. Uvedené slovné spojenie, ktorým čl. 12 ods. 2 ústavy nadobúda demonštratívny charakter, treba vykladať ako „iné postavenie“ obdobné charakteristikám pred ním menovaným, nie ako „iné postavenie“ v zmysle postavenia svojou podstatou odlišného od ostatných explicitne menovaných zakázaných dôvodov. Nevyhnutné je preto skúmanie, či uvažovaný diskriminačný dôvod má svojou povahou priamy vzťah k niektorému z vypočítaných dôvodov podľa čl. 12 ods. 2 ústavy. Ústavný súd dospel k názoru, že z hľadiska akcesoricky posudzovanej rovnosti je napadnutá právna úprava z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná. Vzhľadom na hroziacu intenzitu negatívnych dopadov napadnutej právnej úpravy na právny status

dotknutých fyzických osôb, ktorá nespočíva len v obmedzení prístupu k úplnému stredoškolskému vzdelaniu, ale sprostredkovane aj k vysokoškolskému vzdelaniu a v konečnom dôsledku hroziace obmedzenie práva na slobodný výber povolania, považoval ústavný súd za potrebné vysloviť svoj záver k otázke jej diskriminačného pôsobenia aj z hľadiska neakcesorickej rovnosti a na ten účel aplikoval sprísnený diskriminačný test, pri ktorom bolo úlohou odpovedať na otázku, či napadnutú právnu úpravu možno považovať za svojvoľnú, takú, ktorá nesleduje legitímny cieľ a nemá akceptovateľný racionálny základ. Nakoľko ústavný súd pripustil, že napadnutá právna úprava sleduje legitímny cieľ, dospel k záveru, že napadnutá právna úprava obstoí aj v sprísnenom diskriminačnom teste. Pokiaľ ide o tvrdený rozpor s čl. 13 ods. 3 ústavy, je podľa ústavného súdu zjavné, že napadnutá právna úprava pôsobí na dotknuté skupiny fyzických osôb (absolventov základných škôl uchádzajúcich sa o štúdium na stredných odborných školách s maturitou, resp. gymnáziách) rovnako.

Ústavný súd preto rozhodol, že napadnuté ustanovenia školského zákona nie sú v súlade s čl. 42 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 13 ods. 4 ústavy, čl. 13 ods. 2 písm. b) medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a čl. 28 ods. 1 písm. b) Dohovoru o právach dieťaťa a ani s čl. 2 dodatkového protokolu.

Ústavný súd v časti, ktorou skupina poslancov namietala nesúlad napadnutej právnej úpravy s právom na vzdelanie podľa ústavy a dohovoru aj v spojení s čl. 12 ods. 2 a čl. 13 ods. 3 ústavy, resp. čl. 14 dohovoru, návrhu nevyhovel.

Odišné stanovisko sudkyne Ivetty Macejkovej a sudcu Milana Ľalíka

Sudkyňa Ivetta Macejková a sudca Milan Ľalík vyjadrili nesúhlas s bodom 1 výroku nálezu, ktorým bol vyslovený nesúlad napadnutej právnej úpravy s ústavou a medzinárodnými zmluvami a s odôvodnením nálezu. Podľa ich názoru návrhu nemalo byť vyhovené.

Pri práve na vzdelanie počíta ústava s výhradou zákona. Ustanovenie čl. 42 ods. 1 ústavy je tak primárne vydané zákonodarcovi na to, aby ho naplnil konkrétnym obsahom. Povaha základného práva na vzdelanie totiž vyžaduje od štátu pozitívne konanie (pozitívnu akciu). Na rozdiel od „klasických“ základných práv prvej generácie nie je právo na vzdelanie definovateľné ako sféra osobnej slobody jednotlivca limitujúca verejnú moc, do ktorej by bolo možné zasahovať iba „v miere nevyhnutnej v demokratickej spoločnosti“ v záujme dosiahnutia legitímneho cieľa a v mnohých prípadoch iba z dôvodov predvídaných v ústave. Z vôle ústavodarcu (čl. 51 ústavy) je to naopak zákonodarca, kto dáva právu na vzdelanie príslušný obsah a vymedzuje jeho rozsah a podmienky realizácie.

S názorom väčšiny pléna ústavného súdu možno súhlasiť v tom, že podstatou (jadrom) základného práva na vzdelanie v zmysle čl. 42 ods. 1 ústavy je právo na prístup k vzdelaniu. V záujme naplnenia práva na vzdelanie preto musí štát vytvoriť, organizovať a zabezpečovať systém vzdelávania. Nevyhnutnou súčasťou takéhoto systému je aj stanovenie kritérií a podmienok prístupu k jeho jednotlivým zložkám.

Na rozdiel od väčšiny pléna ústavného súdu sa nedomnievajú, že napadnuté ustanovenia školského zákona zasahujú do podstaty a zmyslu základného práva na vzdelanie. Tieto ustanovenia ustanovujú podmienky prijatia len na niektoré typy stredných škôl, neobmedzujú však prístup k strednému vzdelaniu (stredoškolskému vzdelaniu) ako takému. Právo na vzdelanie na gymnáziu alebo strednej škole s maturitou nemožno teda chápať ako súčasť podstaty základného práva na vzdelanie v tom zmysle, že by každý bol oprávnený študovať na tomto type škôl a že štát by bol povinný zaručiť komukoľvek takéto vzdelanie, ak si to praje.

Cieľom a zmyslom priemeru známok je len nastolenie právnej istoty pre žiakov po skončení základnej školy, o aký druh strednej školy sa môžu uchádzať, a tak realizovať svoje ďalšie naň nadväzujúce vzdelávanie, zodpovedajúce ich dosiahnutým výsledkom na škole, ktoré sú premietnuté do exaktne vyjadrených známok za jednotlivé predmety. Existenciu legitímneho cieľa napadnutých ustanovení školského zákona akceptovala aj väčšina pléna. Cieľom je vytvoriť podmienky na to, aby sa v súlade s potrebami spoločnosti na štúdium na gymnáziách a stredných odborných školách s maturitou dostali (boli prijatí) tí uchádzači, ktorí majú na takéto štúdium najlepšie predpoklady. Medzi napadnutou právnou úpravou a uvedeným legitímnym cieľom podľa názoru sudcov

	<p>existuje aj nepopierateľná racionálna väzba. Kritérium študijných výsledkov premietnutých do priemeru známok je nediskriminačné, s racionálnou väzbou k účelu, na ktorý sa používa, a napriek výhrade o nerovnakej úrovni základných škôl mu nechýba ani miera objektivity relevantná z hľadiska posudzovania ústavnej konformity.</p> <p>Vzhľadom na čl. 51 ods. 1 ústavy a skutočnosť, že napadnutá právna úprava nezasahuje do samotnej podstaty a zmyslu základného práva na vzdelanie, nemusí byť táto právna úprava školského zákona v prísnom vzťahu proporcionality k cieľu, ktorý je reguláciou študentov podľa dosiahnutého priemeru známok počas posledných rokov základnej školy sledovaný, t. j. nemusí ísť o opatrenie „v demokratickej spoločnosti nevyhnutné“, ako to je napríklad pri iných právach, ktorých sa možno dovoľávať priamo z ústavy. Testom ústavnosti v tomto zmysle preto prejde taká zákonná úprava, ktorá vyhovuje testu „racionality“, t. j. právna úprava, pri ktorej možno zistiť sledovanie nejakého legitímneho cieľa a ktorá tak robí spôsobom, ktorý si možno predstaviť ako rozumný prostriedok na jeho dosiahnutie, hoci nemusí ísť o prostriedok najlepší, najvhodnejší, najúčinnjší či najmäďdrejší. Podľa názoru sudcov patrila konkretizácia určovania kritérií prijímania žiakov na gymnáziá a stredné školy s maturitou predovšetkým zákonodarcovi, a nie ústavnému súdu; preto mal v tejto veci zostať viac zdržanlivejší k posudzovanému verejnému statku (vzdelaniu), ktorý je platený z verejných rozpočtov. Sudcovia dodali, že školstvo sa stalo podnikaním. Školy sú totiž financované podľa počtu študentov, a nie podľa kvality. Na riešenie tejto otázky sa podujala práve namietaná zákonná úprava tak, aby o miesta na stredných školách s maturitou zabojovali iba tí najlepší žiaci základných škôl, ktorí v prvom kole svoju kvalitu dokázali priemerom dosiahnutých známok a v druhom kole prísny výberom v rámci prijímacieho konania.</p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEP a iných súdov</p>	<p>Ústavný súd SR: PL. ÚS 19/08, PL. ÚS 2/04, PL. ÚS 17/08, PL. ÚS 3/08, PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 3/00, PL. ÚS 67/07, PL. ÚS 11/2011, PL. ÚS 113/2011, PL. ÚS 7/2013, PL. ÚS 14/98, PL. ÚS 1/2012, PL. ÚS 13/09, PL. ÚS 7/2013, PL. ÚS 13/09, PL. ÚS 33/95, PL. ÚS 36/95, PL. ÚS 37/95, PL. ÚS 38/95, PL. ÚS 43/95, PL. ÚS 12/97, PL. ÚS 18/97, PL. ÚS 4/00, PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 15/03, PL. ÚS 38/03, PL. ÚS 15/06, PL. ÚS 3/08, PL. ÚS 11/08, PL. ÚS 13/09, PL. ÚS 19/09, PL. ÚS 11/2011, PL. ÚS 7/2013, PL. ÚS 1/2012, PL. ÚS 9/2013, PL. ÚS 13/2012, I. ÚS 4/02, I. ÚS 193/03, I. ÚS 17/99, II. ÚS 8/96</p> <p>ESEP: rozsudok z 23.7.1968 Belgický jazykový prípad, rozsudok z 10.11.2005, Leyla Sahin proti Turecku, rozhodnutie Komisie pre ľudské práva zo 4.12.1989, Simpson proti Spojenému kráľovstvu, rozsudok z 21.6.2011, Ponomaryovi proti Bulharsku, rozsudok z 8.6.1967, Engel a spol. proti Nemecku, rozsudok zo 4.5.2010, Peterka proti Českej republike, rozsudok z 22.11.2012, Čadek a iní proti Českej republike, Darby v. Švédsko, Fredin v. Švédsko, Sunday Times v. Spojené kráľovstvo</p>

<p>spisová značka</p>	<p>PL. ÚS 9/2014</p>
<p>sudca spravodajca</p>	<p>Ladislav Orosz</p>
<p>druh konania</p>	<p>podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len ústavný súd⁴⁾ rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.</p>
<p>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</p>	<p>nález – nevyhovené</p>
<p>dátum rozhodnutia</p>	<p>12. novembra 2014</p>
<p>dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv</p>	<p>čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky čl. 13 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky</p>
<p>skutkový stav a základné fakty</p>	<p>Ústavnému súdu bol doručený návrh skupiny 51 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „skupina poslancov“) na začatie konania vo veci namietaného nesúladu § 52za ods. 4 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o dani z príjmov“) s čl. 1 ods. 1, čl. 35 ods. 1 a s čl. 13 ods. 4 ústavy. Ústavný súd návrh predbežne prerokoval a uznesením č. k. PL. ÚS 9/2014 z 23. apríla 2014 prijal na ďalšie konanie.</p>

	<p>Z návrhu je zrejme, že podľa skupiny poslancov napadnuté ustanovenia zákona možno považovať za také, ktoré vo svojom texte obsahujú prvky pravého spätného pôsobenia, čo v právnom štáte je všeobecne neprípustné. Podnikatelia, ktorí do účinnosti zákona vykázali stratu (za roky 2010, 2011 a 2012), by mali túto odpočítavať od základu dane podľa pravidiel platných doteraz, t. j. počas siedmich po sebe nasledujúcich zdaňovacích období a v každom z týchto rokov v ľubovoľnej výške - teda podľa reálneho hospodárskeho výsledku tak, aby to neuškodilo, resp. inak neprekázalo ich ďalšej podnikateľskej činnosti. Napadnuté ustanovenia zákona hovoria o tom, že túto stratu môžu odpočítavať z daňového základu len počas štyroch zdaňovacích období, a to rovnomerne, t. j. zakaždým po jednej štvrtine (25 %), teda bez ohľadu na aktuálny hospodársky výsledok a situáciu podnikateľov, a to aj straty vykazané za zdaňovacie obdobia ukončené v rokoch 2010 až 2013 (t. j. nové pravidlá sa nevzťahujú až na straty vykazané po nadobudnutí účinnosti zákona). Skupina poslancov je toho názoru, že napadnuté ustanovenia nie sú v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy, pretože sú retroaktívne, čo je v rozpore s princípom právneho štátu zakotvenom v čl. 1 ods. 1 ústavy, nie sú v súlade s čl. 35 ods. 1 ústavy, pretože neprímeraným spôsobom zasahujú do práva na podnikanie garantovanom uvedeným článkom ústavy a znemožňujú dotknutým podnikateľom uplatňovať doterajšie platné postupy pre výkon, resp. zachovanie ich podnikateľskej činnosti, nie sú v súlade s čl. 13 ods. 4 ústavy, pretože obmedzenia práv a slobôd, ktoré sú obsahom týchto ustanovení, nedbajú na podstatu a zmysel týchto práv a slobôd, ktoré sú obmedzované neprímerane a tiež preto, že tieto obmedzenia nesledujú len stanovený cieľ (verejný záujem), t. j. obmedziť možnosti daňovej optimalizácie, ale sú spôsobilé podstatne sťažiť, resp. až znemožniť podnikanie dotknutým podnikateľom, čo nie je sledovaným cieľom napadnutých ustanovení.</p> <p>Zo stanoviska národnej rady vyplýva, že napadnuté prechodné ustanovenie zákona ponecháva daňovníkom právo odpočítať si neuplatnenú daňovú stratu za roky 2010 až 2013. Zmenou v systéme odpočtu daňovej straty je len lehota, v ktorej je možné si daňovú stratu uplatniť a ktorá sa oproti právnej úprave účinnej do 31. decembra 2013 skracaje zo siedmich na štyri bezprostredne po sebe nasledujúce zdaňovacie obdobia, počas ktorých daňovník uplatní daňovú stratu vykazanú za roky 2010 až 2013 rovnomerne. Pri podaní daňového priznania za rok 2013 daňovník postupoval ešte podľa ustanovenia § 30 účinného do 31. decembra 2013, čím bola daňovníkovi daná možnosť sa na zmenu systému odpočtu daňovej straty pripraviť (naplnenie legisvakanej lehoty), a v daňovom priznaní za rok 2013 teoreticky optimalizovať daň z príjmu maximálnym využitím odpočtu straty naakumulovanej v rokoch 2010 až 2013. Podľa národnej rady bol naplnený princíp nepravnej retroaktivity. Zmena v systéme odpočtu daňovej straty je nástroj znižovania priebežných deficitov verejných financií a konsolidácie verejného dlhu.</p>
<p>ratio decidendi</p>	<p>Napadnuté ustanovenia ako súčasť daňového zákona: Ústavný súd už vo veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 5/2012 za sféru, v rámci ktorej sa má rešpektovať vyššia miera autonómie (uváženia) zákonodarcu, výslovne označil rozpočtovú politiku a v rámci nej tiež problematiku daní či odvodov ako základného zdroja príjmov štátneho rozpočtu, či príp. iných verejných rozpočtov, táto skutočnosť sa objektívne musí prejavovať v intenzite (rozsahu), vecnom zameraní a metodike ústavného prieskumu, ktorý by mal zahŕňať preskúmanie</p> <ul style="list-style-type: none"> a) rešpektovania princípu legality, t. j. či bola preskúmaná daň uložená zákonom, resp. „na základe zákona“, b) či uloženie predmetnej dane sleduje legitímny cieľ a má racionálny základ, c) či predmetná daň nepredstavuje pre daňovníkov zjavne nadmernú záťaž, t. j. či nie je z hľadiska vzťahu medzi sledovaným verejným záujmom a legitímnymi individuálnymi záujmami daňovníkov extrémne disproporčná (zákaz extrémnej disproporcionality), d) či uloženie predmetnej dane (vrátane jej náležitostí) nie je prejavom zjavného, resp. svojvoľného porušenia ústavného princípu rovnosti pri rozlišovaní medzi jednotlivými skupinami daňovníkov (neakcesorická rovnosť), resp. jeho porušenia v spojení s neprímeraným zásahom do niektorého základného práva alebo slobody, s osobitným zreteľom na ochranu vlastníctva (akcesorická rovnosť). <p>Napadnuté ustanovenia ako intertemporálne ustanovenie: Ústavný súd poukázal na svoju ustálenú judikatúru, v rámci ktorej sa usiluje o dôsledné rozlišovanie medzi pravou a nepravou retroaktivitou, a to predovšetkým z toho dôvodu, že nepravú retroaktivitu v prípadoch, ak existujú „závažné dôvody všeobecného záujmu, ktoré si môže vyžadovať</p>

alebo odôvodniť prelomenie zásady zákazu spätnej pôsobnosti v prospech slobodnej tvorby právnej úpravy zo strany zákonodarcu“ považuje za ústavne prípustnú, aj keď ju nepovažuje za štandardný vstup do existujúcich právnych vzťahov. O nepravú retroaktivitu ide aj v prípade, ak zákon uzná skutkové podstaty alebo právne skutočnosti, ktoré vznikli počas účinnosti skoršieho zákona, súčasne však prináša určité zmeny právnych následkov, ktoré s nimi súvisia, pokiaľ tieto právne následky v čase nadobudnutia účinnosti tohto nového zákona ešte nenastali. Pravú retroaktivitu ústavný súd spravidla vymedzuje ako stav, v ktorom nová právna úprava neuznáva oprávnenia a povinnosti založené právnymi vzťahmi len *lex priori*, alebo stav, keď zákon dodatočne a pozmeňujúco zasahuje do už právne uzavretých minulých skutkových a právnych vzťahov. Pri posudzovaní ústavnej akceptovateľnosti legislatívnej zmeny, ktorá má charakter nepravej retroaktivity, ústavný súd berie tiež do úvahy, či prijatím novej právnej úpravy dôjde k výraznému zhoršeniu doterajšej právnej pozície dotknutých osôb, pretože v takomto prípade je nová právna úprava minimálne v napätí s princípom ochrany legitímnych očakávaní, keďže bez adekvátneho verejného záujmu nesmie byť do budúcnosti arbitrárne zhoršená právna pozícia jednotlivca. Ústavný súd taktiež zohľadňuje, či nedošlo k náhlej zmene pravidiel, ktoré sú z ústavnoprávneho hľadiska spravidla veľmi citlivé a spravidla priamo súvisiace s kategóriami retroaktivity, ochranou legálne nadobudnutých práv a legitímnych očakávaním, ktorého účelom je garancia čitateľnosti správania sa orgánov verejnej moci. Na legitímne očakávania ústavný súd nazerá aj v kontexte generálneho princípu právneho štátu fixovaného v čl. 1 ods. 1 ústavy, ktorého integrálnou súčasťou je aj princíp právnej istoty a ochrany dôvery všetkých subjektov práva v právny poriadok.

Zásahy do základného práva na podnikanie: Ide o základné právo, ktorého sa v zmysle čl. 51 ods. 1 ústavy možno domáhať len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. Základné právo na podnikanie, tak ako ostatné základné práva, ktoré sú obsahom druhej hlavy piateho oddielu ústavy (hospodárske, sociálne a kultúrne práva), sú teda garantované len v rozsahu ústavnej výhrady vyvoditeľnej z dikcie čl. 51 ods. 1 ústavy, prostredníctvom ktorej ústava poskytuje zákonodarcovi väčší priestor (v porovnaní s inými skupinami základných práv a slobôd) pre voľnú úvahu (uváženie) na účely určenia, v akom rozsahu, kvalite a za akých podmienok bude garantovať hospodárske, sociálne a kultúrne práva a slobody. Z ustanovenia § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka možno nepochybne vyvodiť, že podstatou a základným zmyslom podnikania je dosahovanie zisku, jeho súčasťou je aj právo podnikateľských subjektov autonómne rozhodovať o jeho použití. V zmysle čl. 13 ods. 4 ústavy bude neprípustným zásahom do základného práva na podnikanie taký zásah, ktorý vo svojej podstate znemožňuje, resp. neprimerane sťažuje dosahovanie zisku a v konečnom dôsledku „núti“ podnikateľa k ukončeniu podnikania. Ústavný súd konštatoval, že možno za ústavne akceptovateľný zásah do základného práva na podnikanie považovať taký zásah, ktorý

- a) je uskutočnený pri rešpektovaní princípu legality,
- b) sleduje legitímny cieľ a má racionálny základ,
- c) nepredstavuje pre podnikateľov zjavne neprimeranú záťaž a nie je v porovnaní so sledovaným verejným záujmom extrémne disproporčný,
- d) nie je prejavom zjavného, resp. svojvoľného porušenia ústavného princípu rovnosti, a to aj v spojení s ochranou základných práv podnikateľov.

K namietanému nesúladiu § 52za ods. 4 zákona o dani z príjmov s čl. 1 ods. 1 ústavy v súvislosti s dôvodom porušenia zákazu retroaktivity ústavný súd uviedol, že napadnutým ustanovením došlo k zmene pravidiel odpisovania vykázaných daňových strát pochádzajúcich z minulosti, ale celkový objem strát (za roky 2010 až 2013), ktoré daňovník (podnikateľ) do účinnosti napadnutého ustanovenia vykázal, sa nezmenšuje, nezväčšuje a ani nezaničí, pričom účinky nových (zmenených) pravidiel sa prejavujú až v budúcnosti. Na tomto základe ústavný súd vyjadril názor, že napadnuté ustanovenie tým, že výlučne do budúcnosti mení pravidlá odpisovania vykázanej daňovej straty za obdobie rokov 2010 až 2013, zjavne napĺňa znaky tzv. nepravej retroaktivity, prípadne tzv. okamžitého účinku zákona. Napadnuté ustanovenie možno považovať z hľadiska požiadaviek vyvoditeľných z čl. 1 ods. 1 ústavy za ústavne akceptovateľné, keďže

- nejde o náhlu zmenu pravidiel odpisovania vykázaných daňových strát, pretože napadnuté ustanovenie zákona o dani z príjmov bolo uverejnené v Zbierke zákonov Slovenskej republiky už 3. decembra 2013 a je účinné od 1. januára 2014, pričom prvýkrát

	<p>budú podnikatelia (daňovníci) podľa neho postupovať až pri podávaní daňových priznaní v roku 2015,</p> <p>- zmena pravidiel odpisovania vykázaných daňových strát sa teda prejaví až v budúcnosti, pričom nemožno očakávať výraznejšie zhoršenie právneho postavenia podnikateľov, ktorí v minulosti vykázali daňové straty, vzhľadom na to, že im napadnuté ustanovenie neustanovuje novú právnu povinnosť a ani nezvyšuje v minulosti vzniknutú daňovú povinnosť, len mení spôsob a časový rámec odpisovania vykázaných daňových strát,</p> <p>- napadnuté ustanovenie sleduje legitímny cieľ, ktorý nie je ustanovený arbitrárne.</p> <p>Ústavný súd dospel k záveru, že napadnuté ustanovenie zákona o dani z príjmov nie je z dôvodu namietaného porušenia zákazu retroaktivity v rozpore s čl. 1 ods. 1 ústavy.</p> <p>K namietanému nesúladu § 52za ods. 4 zákona o dani z príjmov s čl. 35 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 13 ods. 4 ústavy ústavný súd uviedol, že ak by sa stotožnil s argumentáciou navrhovateľov, tak by ústavné pochybnosti muselo vyvolávať ustanovenie akejkoľvek novej či zvýšenej daňovej povinnosti, nakoľko táto už z povahy veci negatívne pôsobí na daňovníka. Je však kompenzovaná tým, že základným účelom daní je zhromažďovať finančné prostriedky na zabezpečovanie určitých verejných záujmov a verejných služieb. Dôležitým verejným záujmom, ktorý sa napadnutou úpravou sledoval, bol vo všeobecnosti vyšší výber dane z príjmov a v konkrétnostiach aj prijatie opatrení smerujúcich k „nekompromisnému, koncepčnému a systematickému boju proti daňovým únikom“. Prípadný negatívny dopad napadnutej právnej úpravy na dotknutú skupinu daňovníkov (podnikateľov) kompenzovaný legitímny verejným záujmom, a priori nemožno hodnotiť ako zásah do podstaty a zmyslu základného práva na podnikanie, a to aj preto, že napadnuté ustanovenie zákona o dani z príjmov samo osebe celkom zjavne nie je spôsobilé zabrániť tomu, aby dotknutí podnikatelia dosahovali kladný hospodársky výsledok, teda zisk, ktorý je podstatou a zmyslom podnikania. Ústavný súd dospel k záveru, že sprísnenie podmienok odpisovania vykázaných daňových strát za roky 2010 až 2013 do budúca nemožno v žiadnom prípade považovať za zásah do podstaty a zmyslu práva na podnikanie, a teda v posudzovanej veci zjavne neobstojí názor skupiny poslancov, podľa ktorého je § 52za ods. 4 zákona o dani z príjmov v rozpore s čl. 35 ods. 1 v spojení s čl. 13 ods. 4 ústavy.</p> <p>K namietanému nesúladu § 52za ods. 4 zákona o dani z príjmov so základným právom na podnikanie garantovaným v čl. 35 ods. 1 ústavy ústavný súd konštatoval, že pri schvaľovaní napadnutého ustanovenia zákona o dani z príjmov bol rešpektovaný princíp legality, napadnuté ustanovenie zákona o dani z príjmov má racionálny základ, keďže môže (výrazne) napomôcť vyššiemu výberu daní a je spôsobilé naplniť zákonodarcom proklamovaný a plne legitímny cieľ smerujúci k „nekompromisnému, koncepčnému a systematickému boju proti daňovým únikom“. Napadnuté ustanovenie zákona o dani z príjmov nepredstavuje pre podnikateľov zjavne neprimeranú záťaž a nie je v porovnaní s legitímny verejným záujmom, ktorý sa jeho schválením sledoval, extrémne disproporčný. Napadnuté ustanovenie zákona o dani z príjmov sa rovnako vzťahuje na všetkých podnikateľov, ktorí vykázali daňové straty v rozhodnom období, a preto nemôže byť hodnotené ako prejav zjavného, resp. svojvoľného porušenia ústavného princípu rovnosti. Na tomto základe ústavný súd dospel k záveru, že § 52za zákona o dani z príjmov nie je v rozpore ani s čl. 35 ods. 1 ústavy.</p> <p><u>Ústavný súd preto rozhodol o návrhu skupiny poslancov národnej rady tak, že mu nevyhovel.</u></p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEP a iných súdov</p>	<p>Ústavný súd SR: PL. ÚS 5/2012, PL. ÚS 109/2011, PL. ÚS 126/07, PL. ÚS 3/00, PL. ÚS 28/00, PL. ÚS 25/05, PL. ÚS 37/99, PL. ÚS 38/99, PL. ÚS 3/09, PL. ÚS 11/2010, PL. ÚS 10/06, PL. ÚS 49/03, PL. ÚS 1/04, PL. ÚS 25/00, PL. ÚS 6/04, PL. ÚS 19/08, PL. ÚS 67/07, PL. ÚS 4/02, PL. ÚS 36/02, PL. ÚS 16/09, I. ÚS 193/03, II. ÚS 48/97</p> <p>Ústavný súd ČR: Pl. 24/07, Pl. 29/08</p> <p>ESEP: Gasus Dossier und Fördertechnik GmbH. v. Holandsko, Wasa Liv Ömsesidigt, Försäkringsbolaget Valands Pensionsstiftelse a ďalší proti Švédsku, Handyside proti Spojenému kráľovstvu, Mellacher v. Austria</p>

spisová značka	PL. ÚS 98/2011
sudca spravodajca	Ľudmila Gajdošíková
druh konania	podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	nález – nevyhovené
dátum rozhodnutia	3. decembra 2014
dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv	<p>čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky</p> <p>čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky</p> <p>čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky</p> <p>čl. 13 ods. 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky</p> <p>čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky</p> <p>čl. 40 Ústavy Slovenskej republiky</p> <p>čl. 42 ods. 1, 2 a 4 Ústavy Slovenskej republiky</p> <p>čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd</p> <p>čl. 2 Dodatočného protokolu Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd</p>
skutkový stav a základné fakty	<p>Ústavnému súdu bol doručený návrh skupiny 35 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „skupina poslancov“) na začatie konania vo veci namietaného nesúladu § 11 ods. 7 písm. a) zákona č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 133/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 580/2004 Z. z.“ alebo „napadnutá právna úprava“), nakoľko v časti „do dovŕšenia 30 roku veku“ nie je v súlade s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 13 ods. 3 a 4, čl. 35 ods. 1, čl. 40 a čl. 42 ods. 1, 2 a 4 ústavy, s čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a s čl. 2 Dodatočného protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatočný protokol“). Ústavný súd návrh predbežne prerokoval a uznesením č. k. PL. ÚS 98/2011 z 22. júna 2011 prijal na ďalšie konanie.</p> <p>Z návrhu je zrejmé, že podľa doterajšej právnej úpravy, účinnej do 31. 12. 2010, sa každý študent dennej formy vysokoškolského štúdia považoval za nezaopatrované dieťa. Do 31. 12. 2010 boli teda v zmysle vyššie uvedeného všetci študenti dennej formy vysokoškolského štúdia prvého a druhého stupňa poistení v rámci zdravotného poistenia, pričom poistné na zdravotné poistenie platil štát, teda štát platil poistné na zdravotné poistenie všetkým študentom dennej formy vysokoškolského štúdia bez ohľadu na vek alebo iné postavenie. Slovenská republika tým ústavne konformným spôsobom realizovala právo občanov na bezplatné vzdelanie na vysokých školách v spojení s právom na prípravu na slobodne zvolené povolanie a právom na bezplatnú zdravotnú starostlivosť ako aj spôsobom, ktorý dovtedy nevyvolával pochybnosti o diskriminácii určitej skupiny občanov z hľadiska veku alebo ich iného postavenia pri realizácii ich základných práv. Pokiaľ ide o zavedenie podmienku, za splnenia ktorej platí poistné na zdravotné poistenie štát, a to podmienku nedovŕšenia 30. roku veku, navrhovatelia sú toho názoru, že:</p> <ul style="list-style-type: none"> - napadnutá právna úprava je diskriminačná, pretože znevýhodňuje skupiny osôb v porovnateľnej situácii, - zákonodarcu zvolil na dosiahnutie cieľa prostriedky, ktoré odporujú základným ústavným princípom Slovenskej republiky, najmä princípu proporcionality, a zvolené prostriedky nie sú vhodné ani nevyhnutné na dosiahnutie stanoveného cieľa, - ústavné garancie základných práv na vzdelanie, na prípravu na slobodne zvolené povolanie, ako aj na bezplatnú zdravotnú starostlivosť sa uplatňujú reštriktívne. <p>Z vyjadrenia národnej rady vyplýva, že zavedenie vekovej hranice nie je v našom právnom poriadku novinkou. Zrušenie povinnosti štátu platiť zdravotné odvody za študentov starších ako 30 rokov neobmedzuje právo na ochranu zdravia ani na bezplatnú zdravotnú starostlivosť. Bezplatná zdravotná starostlivosť nie je podmienená platením</p>

	<p>poisteného na zdravotné poistenie len štátom. Napadnuté ustanovenie nezasahuje ani do práva na vzdelanie, ani do práva na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň. Napadnutá právna úprava nie je ani diskriminačná, keďže neupravuje ani podmienky prístupu k zdravotnej starostlivosti ani poskytovanie zdravotnej starostlivosti ako takej.</p>
<p>ratio decidendi</p>	<p>Ústavný súd už pri svojej rozhodovacej činnosti uviedol, že hospodárske, sociálne a kultúrne práva a slobody „sú právami druhej generácie, ktorých podoba a obsah v podstatnej miere závisí od ekonomických a hospodárskych možností štátu“, a je pre ne podstatné to, že sa ich podľa čl. 51 ods. 1 ústavy možno „domáhať... len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú“, teda len v rozsahu vyvoditeľnom z citovanej ústavnej výhrady, prostredníctvom ktorej ústava poskytuje zákonodarcovi nepochybne väčší priestor (v porovnaní s inými skupinami základných práv a slobôd) pre voľnú úvahu (uváženie) na účely určenia, v akom rozsahu, kvalite a za akých podmienok ich bude garantovať. V tejto súvislosti však ústavný súd už vyslovil právny názor, že priestor pre voľnú úvahu poskytnutý ústavou zákonodarcovi pri prijímaní týchto zákonov nemožno chápať absolútne, jej limity treba hľadať predovšetkým v ústavných princípoch a v požiadavke ochrany ďalších hodnôt, na ktorých je ústava založená a ktoré chráni. Ústavný súd už pri svojej rozhodovacej činnosti uplatnil doktrínu pozitívneho záväzku štátu.</p> <p>Každý systém sociálneho zabezpečenia v širšom slova zmysle (do ktorého treba zahrnúť aj zdravotnú starostlivosť) obsahuje určitý stupeň zvýhodnenia alebo znevýhodnenia rôznych sociálnych skupín podľa toho, či uplatňovaný systém sociálneho zabezpečenia preferuje skôr princíp solidarity alebo zásadu ekvivalencie (primeranosti). Systém verejného zdravotného postenia je povinný sociálnopojistný systém, založený na všeobecnej/generálnej solidarite poistencov tohto systému, ktorý vytvára priestor nielen pre akceptovanie platenia poistného v závislosti od príjmu poistencov, ale vytvára aj možnosť, aby za určitý okruh poistencov prebral povinnosť platiť poistné štát (tzv. poistenci štátu). Zákonná úprava platenia poistného na zdravotné poistenie štátom za zákonom ustanovené osoby nebola, a zrejme ani v budúcom období nebude, nemenná.</p> <p>Ústavný súd poukázal na skutočnosť, že viaceré zákony zaznamenali zmeny v okruhu osôb, za ktoré platí poistné štát, napríklad zákon č. 7/1993 Z. z. o zriadení Národnej poisťovne a o financovaní zdravotného poistenia, nemocenského poistenia a dôchodkového poistenia trikrát, zákon č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní sedemkrát, zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov štrnásťkrát. Vymedzenie okruhu osôb, za ktoré platí poistné štát, je predmetom preskúmania ústavného súdu po prvý raz.</p> <p>Ústavný súd konštatoval, že v jeho rozhodovacej praxi, ale aj iných (zahraničných) ústavných súdov, resp. medzinárodných súdnych orgánov, sa kryštalizujú sféry právnej úpravy, k ústavnej kontrole ktorých pristupuje súdny orgán ochrany ústavnosti so zvýšenou pozornosťou, čo sa prejavuje predovšetkým v intenzite (hlĺbke) súdneho prieskumu. Naopak, existujú určité sféry právnej úpravy, pri rozhodovaní ktorých sú ústavné súdy zdržanlivejšie, rešpektujúc vyššiu mieru uváženia parlamentu (zákonodarného zboru) ako občanmi (voličmi) priamo legitimovaného ústavného orgánu.</p> <p>V materiálnom právnom štáte zákaz diskriminácie predstavuje príkaz, ktorý ústavodarca adresoval štátu ako jeho pozitívny záväzok. Rozlišuje sa medzi akcesorickou rovnosťou, pri ktorej ide o skúmanie porušenia rovnosti v spojení s porušením určitého základného práva alebo slobody, a neakcesorickou rovnosťou, pri ktorej ide o skúmanie porušenia rovnosti bez priamej väzby na porušenie určitého konkrétneho základného práva. Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre preferuje akcesorický prístup k preskúmvaniu namietaného porušenia rovnosti. Ústavný súd sa pokúsil aj o pojmové vymedzenie priamej diskriminácie, o ktorú ide vtedy, ak právna úprava určuje, že „s určitou skupinou osôb sa zaobchádza v porovnateľnej situácii menej výhodným spôsobom ako s inou skupinou osôb, ak sa tak deje na základe tzv. kvalifikovaného kritéria.“</p> <p>Ústavný súd vo svojej judikatúre vytvoril test diskriminácie, ktorý sa člení na zisťovanie, či</p> <ul style="list-style-type: none"> - v posudzovanom prípade ide o rovnaké alebo objektívne porovnateľné subjekty, - sa nerovnaké zaobchádzanie opiera o ústavne prípustný dôvod nerovnakého

zaobchádzania,

- porušenie rovnosti spôsobuje ujmu a
- zásah možno alebo nemožno ospravedlniť.

Ústavný súd konštatoval, že napadnutou právnou úpravou v zásade reálne nedošlo na základe ňou určeného vekového kritéria k vyčleneniu tejto časti študentov vo vekovej kategórii nad 30 rokov mimo okruh študentov denného štúdia do získania vysokoškolského vzdelania druhého stupňa, okrem externej formy štúdia.

V 2. kroku ústavný súd pripustil, že na základe aplikácie napadnutej právnej úpravy reálne môže však dôjsť k nerovnakému zaobchádzaniu s touto skupinou študentov, avšak len v súvislosti pri ich hodnotení za nezaopatrené deti na účely zdravotného poistenia z dôvodu prekročenia zákonom ustanovenej vekovej hranice 30 rokov. Ústavný súd sa nestotožnil s argumentáciou navrhovateľov, že pri ustanovení tejto vekovej hranice zákonodarcom absentuje legitímny cieľ takejto právnej úpravy. Veková hranica pri vymedzení pojmu nezaopatreného dieťaťa nie je ničím cudzím v podsystemoch sociálneho zabezpečenia v širokom slova zmysle. Naopak, uplatňuje sa všade; na škodu veci je však to, že v každom podsysteme sociálneho zabezpečenia Slovenskej republiky je táto veková hranica iná, pričom na účely zdravotného poistenia je veková hranica pre uznanie dieťaťa za nezaopatrené najvyššia. Podľa názoru ústavného súdu vymedzenie pojmu nezaopatreného dieťaťa viazanosťou na jeho prípravu na budúce povolanie, resp. na štúdium, v spojení s vekovou hranicou je ústavne akceptovateľné a takéto pojmové vymedzenie nemožno považovať za ústavne neprípustné.

Ústavný súd vyjadril názor, že navrhovateľmi spochybňované viazanie vymedzenia pojmu nezaopatreného dieťaťa o. i. na vekovú hranicu na účely zdravotného poistenia nijakým spôsobom neobmedzuje jeho základné právo na vzdelanie a na prípravu na slobodne zvolené povolanie, neobmedzuje ani jeho právo na poskytovanie bezplatnej zdravotnej starostlivosti poskytovanej na základe zdravotného poistenia.

Ústavný súd ďalej poukázal na to, že platenie poisťného na zdravotné poistenie štátom za určitý okruh osôb, aj keď je súčasťou systému zdravotného poistenia, nie je ústavou garantovaným základným právom, a preto v posudzovanej veci zákonom ustanovená veková hranica relevantná pre vymedzenie pojmu nezaopatreného dieťaťa na účely platenia poisťného za štátom nielenže netvorí súčasť čl. 12 ods. 2 ústavy a nie je ani v čl. 14 dohovoru explicitne vymenovaným zakázaným dôvodom nerovnakého zaobchádzania (diskriminácie), ale nie je ani zásahom do navrhovateľmi označených základných práv (štvrtý krok).

Ústavný súd Českej republiky rozvinul test rozumnosti pozostávajúci zo štyroch nasledujúcich krokov:

1. vymedzenie zmyslu a podstaty sociálneho práva, teda jeho esenciálneho obsahu,
2. zhodnotenie, či sa zákon nedotýka samotnej existencie sociálneho práva alebo skutočnej realizácie jeho esenciálneho obsahu,
3. posúdenie, či zákonná úprava sleduje legitímny cieľ, teda či nie je svojvoľným zásadným znížením celkového štandardu základných práv, a
4. posúdenie otázky, či zákonný prostriedok použitý na jeho dosiahnutie je rozumný (racionálny), hoci nemusí byť nevyhnutne najlepší, najvhodnejší, najúčinnnejší či najmúdrejší.

Ak však dospeje ústavný súd v druhom kroku tohto testu k záveru, že napadnutá právna úprava sa dotýka samotnej existencie niektorého z týchto práv alebo skutočnej realizácie jeho esenciálneho obsahu, posúdi prípustnosť zásahu do tohto práva v rámci „všeobecného“ testu proporcionality, bude v nasledujúcom poradí hodnotiť, či

- predmetný zásah sleduje legitímny (ústavne aprobovaný) cieľ jeho obmedzenia,
- je tento zásah na dosiahnutie tohto cieľa vhodný (požiadavka vhodnosti),
- tento cieľ nemožno dosiahnuť iným spôsobom, ktorý by bol k dotknutému základnému právu šetrnejší (požiadavka nevyhnutnosti), a
- záujem na dosiahnutí tohto cieľa v rámci určitého právneho vzťahu preváži nad dotknutým základným právom (požiadavka proporcionality v užšom slova zmysle).

Ak nebude pritom splnená niektorá z týchto podmienok, ústavnému súdu nezostane nič iné, len konštatovať nesúlad s ústavným poriadkom. Rovnako ústavný súd postupuje aj v prípadoch, keď by dôvod v porušení práva mal spočívať súčasne v porušení princípu rovnosti. Na základe aplikácie testu rozumnosti dospel ústavný súd k záveru, že napadnutá právna úprava je z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná. Zákonné vymedzenie

	<p>d'alsieho okruhu nezaopatrených detí, za ktoré platí poistené na zdravotné poistenie štát, viažuce sa na vek študenta, nesúvisí s navrhovateľmi označenými základnými právami (čl. 35 ods. 1, čl. 40 a čl. 42 ods. 1 a2 ústavy, čl. 2 ods. 2 dodatkového protokolu). Ustanovenie okruhu osôb, za ktoré štát platí poistné na zdravotné poistenie vrátane okruhu nezaopatrených detí - študentov denného štúdia do získania vysokoškolského vzdelania druhého stupňa, okrem externej formy štúdia, do vekovej hranice 30 rokov, po ktorú sa budú považovať na tento účel za nezaopatrené deti, sa podľa názoru ústavného súdu nevymyká z rámca porovnateľných úprav nášho a ani európskych sociálnych systémov. Je legitímne, neprekračujúce rozumnú mieru a je uplatnením princípu sociálnej solidarity ako esenciálnej náležitosti každého sociálneho systému, ktorým verejné zdravotné poistenie bezpochyby je.</p> <p>Podľa názoru ústavného súdu sa nemožno stotožniť s tvrdením navrhovateľov, že napadnutá právna úprava je v nesúlade so základnými právami označenými v návrhu aj v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy. V rozpore s týmito ustanoveniami ústavy by bola taká právna úprava, podľa ktorej by zákonné obmedzenie základných práv alebo slobôd neplatilo rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky a nezohľadňovalo by podstatu a zmysel základných práv, ako aj zásadu, že takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ. Napadnutá právna úprava je aj v tomto prípade z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná.</p> <p>Namietaný nesúlad s čl. 2 ods. 2 ústavy by nastal len úplným vybočením z právomoci národnej rady, k čomu však nedošlo.</p> <p><u>Ústavný súd preto rozhodol o návrhu skupiny poslancov národnej rady tak, že mu nevyhovel.</u></p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEP a iných súdov</p>	<p>Ústavný súd SR: PL. ÚS 19/08, PL. ÚS 11/2013, PL. ÚS 2/04, PL. ÚS 17/2008, PL. ÚS 3/08, PL. ÚS 7/2013, PL. ÚS 14/98, PL. ÚS 1/2012, PL. ÚS 13/09, PL. ÚS 33/95, PL. ÚS 36/95, PL. ÚS 37/95, PL. ÚS 38/95, PL. ÚS 43/95, PL. ÚS 12/97, PL. ÚS 18/97, PL. ÚS 4/00, PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 15/03, PL. ÚS 38/03, PL. ÚS 15/06, PL. ÚS 3/08, PL. ÚS 11/08, PL. ÚS 13/09, PL. ÚS 19/09, PL. ÚS 11/2011, PL. ÚS 96/2011, PL. ÚS 19/95, PL. ÚS 99/2011, I. ÚS 17/99, II. ÚS 8/96</p> <p>Ústavný súd ČR: Pl. 5/2012, Pl. ÚS 2/08, Pl. ÚS 19/13, Pl. ÚS 61/04, Pl. ÚS 83/06, Pl. ÚS 54/10</p> <p>Ústavný súd Českej a Slovenskej federatívnej republiky: Pl. ÚS 22/92</p> <p>ESEP: James a iní v. United Kingdom, Hutten – Czapská v. Poľsko</p>

Uznesenia:

<p>spisová značka</p>	<p>PLz. ÚS 3/2014</p>
<p>sudca spravodajca</p>	<p>Ludmila Gajdošíková</p>
<p>druh konania</p>	<p>Podľa čl. 131 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ústavný súd rozhoduje v pléne o zjednocovaní právnych názorov senátov.</p>
<p>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</p>	<p>uznesenie – prijatie stanoviska</p>
<p>dátum rozhodnutia</p>	<p>22. októbra 2014</p>
<p>dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv</p>	<p>čl. 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky</p>
<p>skutkový stav a základné fakty</p>	<p>Predmetom konania bolo zjednotenie odchýlnych právnych názorov senátov ústavného súdu vyslovených v uznesení III. senátu sp. zn. III. ÚS 188/2012 z 2. mája 2012 a v stanovisku II. senátu, ku ktorému došiel v súvislosti s konaním o sťažnosti vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 336/2012 k obsahovej totožnosti zamietnutia dovolania podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku a odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku a k analogickej aplikácii § 372 ods. 2 Trestného poriadku na prípady odmietnutia skoršieho dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku.</p>
<p>ratio decidendi</p>	<p>Z odôvodnenia uznesenia III. senátu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 188/2012 z 2. mája 2012 možno vyvodit', že III. senát ústavného súdu odmietol sťažnosť sťažovateľa po tom,</p>

ako sa po posúdení napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tdo 45/2011 z 9. novembra 2011 stotožnil s jeho právnym názorom o obsahovej totožnosti zamietnutia dovolania podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku a odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku a s na to nadväzujúcim právnym názorom o analogickej aplikácii § 372 ods. 2 Trestného poriadku na prípady odmietnutia skoršieho dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku v napadnutom uznesení, ktoré považuje z ústavného hľadiska za akceptovateľné.

Druhý senát ústavného súdu sa s právnym názorom III. senátu ústavného súdu nestotožňuje.

K obsahovej totožnosti zamietnutia dovolania podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku a odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku: Podľa názoru II. senátu ústavného súdu nemožno stotožňovať dôvod odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku so zamietnutím dovolania podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku. K uvedenému záveru možno dospieť v prvom rade gramatickým výkladom predmetných ustanovení Trestného poriadku. Relevantná formulácia v § 382 písm. c) Trestného poriadku je „nie sú splnené dôvody dovolania podľa § 371“. Relevantná formulácia v § 392 ods. 1 Trestného poriadku je: „dôvody dovolania nie sú preukázané“. Dôvod odmietnutia dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku je zrejмый, čo je vyjadrené v uvedenom ustanovení tým, že dovolací súd k tomuto záveru môže dospieť (a v zásade k nemu dospeje) „bez preskúmania veci“. Záver podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku nie je na prvý pohľad zrejмый, na jeho zistenie je potrebné preskúmať vec, t. j. preskúmať zákonnosť a odôvodnenosť výrokov napadnutého rozhodnutia, ako aj správnosť postupu konania, ktorý predchádzal rozhodnutiu, so zameraním na dôvody dovolania, ktoré sú uvedené v dovolaní. Dovolací súd rozhodne o dovolaní podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku na neverejnom zasadnutí. O dovolaní podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku rozhodne však dovolací súd len na verejnom zasadnutí. Pri postupe podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku dovolací súd dovolanie „odmietne“, pri rozhodovaní podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku dovolací súd dovolanie „zamietne“.

K analogickej aplikácii § 372 ods. 2 Trestného poriadku na prípady odmietnutia skoršieho dovolania podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku: Z relevantnej časti Trestného poriadku upravujúcej dovolanie (§ 368 - § 392 Trestného poriadku) vyplýva, že postup dovolacieho súdu pri rozhodovaní o dovolaní je jednoznačne založený na prioritnom preskúmaní formálnoprávnych náležitostí dovolania a až potom dovolací súd pristupuje k jeho meritórnemu preskúmaniu. Druhý senát ústavného súdu poukazuje na to, že analógia v trestnom práve procesnom je prípustná, nie však neobmedzená. Použitie analógie v trestnom práve procesnom by malo prichádzať do úvahy len v obzvlášť výnimočných a ojedinelých prípadoch. Analógia v trestnom práve, ktorej dôsledky sú v neprospech osoby, voči ktorej sa vedie trestné konanie, je v zásade neprípustná. V prerokúvanom prípade nejde o obzvlášť výnimočnú a ojedinelú situáciu s tým, že účinky tejto analógie sú v neprospech osoby, voči ktorej sa vedie trestné konanie, a zasahujú do jej základného práva na súdnu ochranu. Najvyšší súd použil taký výklad § 372 ods. 2 Trestného poriadku, ktorý v pochybnostiach bol v prospech štátnej moci a v neprospech nositeľa základných práv a slobôd, čím nerešpektoval základný princíp vzťahu jednotlivca a štátnej moci. Štát sa nemôže dovolávať voči jednotlivcovi ako adresátovi týchto právnych noriem neurčitosti právnej úpravy, ktorej je on sám pôvodcom. V prípade pochybností by nejasnosť právnej úpravy mala zaťažovať štát, a nie jednotlivca.

Plénum ústavného súdu konštatovalo, že ako problematická sa ukazuje zákonná úprava dovolania a jej aplikácia spočívajúca v tom, že zákonodarca zahrnul do pôsobnosti § 372 ods. 2 Trestného poriadku iba „zamietnutie“ dovolania v zmysle § 392 ods. 1 Trestného poriadku, a nie aj jeho „odmietnutie“ v zmysle § 382 písm. c) Trestného poriadku. Ústavný súd sa nestotožnil s právnym názorom, že rozhodnutie o dovolaní podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku a podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku je obsahovo totožné.

Výklad a aplikácia relevantných ustanovení Trestného poriadku najvyššieho súdu sa opierajú o analógiu legis. Použitie takejto analógie v trestnom práve procesnom v zásade nie je problematické (aspoň z hľadiska trestnoprávnej teórie), pokiaľ nie je prejavom arbitrárnosti (jej použitie umožňuje medzera v právnej úprave, pričom je racionálne a argumentačne podložené) a nemá negatívny dopad na práva účastníka konania (osobitne v zmysle obmedzenia jeho základných práv a slobôd).

Ústavný súd pri formulovaní zjednocujúceho stanoviska vychádzal z toho, že pokiaľ má

	<p>ísť o zjednocovanie judikatúry ústavného súdu, nemožno pri interpretácii zákonných ustanovení opomenúť previazanosť otázok ústavnosti a zákonnosti, a to osobitne v otázkach trestného stíhania a pozbavenia osobnej slobody, kde samotná ústavná úprava odkazuje na zákon. Ak ústavný súd mieni dôsledne aplikovať svoju doktrínu o požiadavke ústavne súladného výkladu, ak sú k dispozícii viaceré možnosti výkladu právnej normy, je potrebné uprednostniť tú z alternatív, ktorá zaisťuje najväčšiu ochranu základných práv a slobôd, je zrejme potrebné prisvedčiť záveru, že v prípade voľby medzi výkladom gramatickým a výkladom per analogiam legis spojeným s reštriktívnym obmedzením prístupu k súdnej ochrane v podobe možnosti využiť mimoriadny opravný prostriedok, by mal dostať prednosť výklad gramatický. Uvedené platí o to viac aj z dôvodu, že teleologický výklad a výklad per analogiam legis v tomto prípade kompenzuje nedostatky legislatívnej úpravy v miere, ktorá je už ústavne neprípustná. V tejto súvislosti je potrebné prihliadnúť na potrebu jasnej a precíznej úpravy trestného procesu, ktorá by v zásade mala umožňovať jednoznačný výklad o právach a povinnostiach strán trestného konania.</p> <p><u>Plénum ústavného súdu preto schválilo stanovisko, podľa ktorého ustanovenie § 372 ods. 2 Trestného poriadku nemožno analogicky aplikovať na prípady odmietnutia skôr podaného dovolania v tej istej trestnej veci podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku, keďže takéto použitie analógie je spôsobilé porušiť základné práva vyplývajúce zo siedmeho oddielu druhej hlavy ústavy (čl. 46 a nasl.).</u></p>
použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEP a iných súdov	Ústavný súd ČR: I. ÚS 22/99

spisová značka	PL. ÚS 49/2014
sudca spravodajca	Milan Lalič
druh konania	Podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky - Ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu.
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	uznesenie – odmietnuté
dátum rozhodnutia	17. decembra 2014
dotknuté články ústavy, ústavných zákonov a medzinárodných zmlúv	čl. 30 ods. 1, 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky
skutkový stav a základné fakty	Sťažovateľka, ktorá kandidovala na post starostky mestskej časti, namietala neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu mestskej časti Košice-Pereš konaných 15. novembra 2014 z dôvodu pochybení v štádiu prípravy volieb aj v štádiu samotného priebehu volieb. Pokiaľ ide o fázu prípravy volieb, sťažovateľka namietala, že do zoznamu voličov v mestskej časti boli zapísané aj osoby, ktoré nemožno považovať za oprávnených voličov pre voľby v mestskej časti, pretože tieto osoby sú síce nahlásené na trvalý pobyt v mestskej časti, avšak nehnuteľnosti, v ktorých majú trvalý pobyt, sa teritoriálne majú nachádzať už v katastrálnom území mestskej časti Košice-Lorinčík. Vo fáze samotného volebného procesu, došlo k pochybeniu tým, že niektorí voliči mali počas hlasovania vkladať hlasovacie lístky do obálok, ktoré neboli označené odtlačkom okrúhlej úradnej pečiatky mestskej časti, pričom členovia okrskových volebných komisií č. 1 a č. 2 mali v priebehu volebného procesu dodatočne opečiatkovať obálky úradnou pečaťou mestskej časti. Vzhľadom na uvedené sa sťažovateľka domáhala, aby ústavný súd vyhlásil voľby starostu Mestskej časti Košice - Pereš, konané dňa 15. novembra 2014, za neplatné.
ratio decidendi	Pokiaľ ide o prvú námietku sťažovateľky, ústavný súd poznamenal, že v konaní o preskúmanie ústavnosti volieb do orgánov územnej samosprávy, ústavný súd nie je oprávnený preskúmať ústavnú udržateľnosť rozhodnutí orgánov územnej samosprávy o pridelení súpisného a orientačného čísla nehnuteľnostiam a ani ústavnú udržateľnosť na ich podklade prebiehajúcich postupov pri ohlasovaní trvalého pobytu v týchto nehnuteľnostiach. V prípade, že do zoznamu voličov pre napádané komunálne voľby konané v mestskej časti boli zapísané len osoby, ktoré boli v tom čase aj preukázateľne prihlásené na trvalý pobyt v tejto mestskej časti bez toho, aby toto ich prihlásenie na trvalý pobyt v mestskej časti, ako aj postup tomuto prihláseniu predchádzajúci boli dosiaľ

	<p>spochybnené zákonom predvídanými právnymi prostriedkami a postupmi (žaloba podľa Občianskeho súdneho poriadku, pozn.), nemožno dospieť k záveru o odôvodnenosti takto iba sťažovateľkou skoncipovanej pochybnosti o nesprávnosti tohto postupu a o vplyve tejto dosiaľ zákonnou autoritou (všeobecným súdom) neverifikovanej pochybnosti na výsledok napadaných komunálnych volieb, pretože nie je v kompetencii ústavného súdu, aby nahrádzal autoritu všeobecných súdov zverenú im zákonom na poli prieskumu zákonnosti postupov a rozhodnutí orgánov verejnej správy. Ak sa cíti byť niektorá z uvedených mestských častí zaužívaným postupom poškodená, môže sa domáhať zjednania nápravy využitím zákonných prostriedkov v už ústavným súdom naznačenom smere. Súčasne, ak by sa v dôsledku takto mestskou časťou iniciovaného súdneho konania cítili niektorí voliči byť priamo poškodení na svojich právach napr. v dôsledku ich vyčiarknutia zo zoznamu voličov v tej-ktorej mestskej časti, mali by právo domáhať sa svojich práv využitím návrhu podľa § 250z OSP, ktorým bola všeobecným súdom zverená kompetencia v rámci tzv. volebného súdництва rozhodovať vo veciach zoznamov voličov. Ústavný súd vzhľadom na neprítomnosť príčinnej súvislosti medzi námietkou sťažovateľky o nesprávnostiach v zozname voličov a výsledkom napadaných volieb v mestskej časti, v tejto časti sťažnosť sťažovateľky už po jej predbežnom prerokovaní ako zjavne neopodstatnenú odmietol.</p> <p>Pokiaľ ide o tú časť námietky, podľa ktorej okrskové volebné komisie č. 1 a č. 2 po zistení, že nemajú k dispozícii dostatok úradných obálok, tieto zabezpečili tak, že dodatočne samy opečiatkovali ďalšie prázdne obálky úradnou pečiatkou mestskej časti, ústavný súd konštatoval, že v danom prípade bolo skutočne povinnosťou predsedníčok okrskových volebných komisií č. 1 a č. 2 skontrolovať pred začiatkom volieb, či vzhľadom na počet voličov zapísaných v zozname voličov okrskové volebné komisie disponujú dostatočným množstvom úradných obálok, takže v tomto smere možno konštatovať určité porušenie označeného ustanovenia volebného zákona z ich strany, avšak podľa ústavného súdu táto okolnosť sama osebe nemôže byť okolnosťou majúcou vplyv na zistený výsledok volieb. Okrskové volebné komisie iba napravili technické pochybenie spočívajúce v nedostatku úradných obálok, čím v konečnom dôsledku zabránili oveľa závažnejšiemu následku, ktorý už mohol mať vplyv na výsledok volieb a ktorý mohol spočívať v „znefunkčnení“ hlasov voličov odovzdaných v neúradných obálkach. Ústavný súd podotkol, že už samotný spôsob kreovania okrskových volebných komisií, v ktorých majú zastúpenie zástupcovia celého politického spektra zúčastneného na komunálnych voľbách, pričom za nezávislých kandidátov môžu na priebeh volieb dohliadať nezávislí pozorovatelia, ktorých mala v danom prípade aj sťažovateľka, dáva záruku, že v danom prípade nemohlo dôjsť k jednostrannému zneužitiu úradnej pečiatky mestskej časti v prospech či neprospech ktoréhokoľvek kandidáta. Sťažovateľka neuniesla dôkazne bremeno čo sa týka tvrdenia, že okrskové volebné komisie opečiatkovali neúradné obálky po ich vybratí z volebných schránok.</p> <p><u>Plénum ústavného súdu sťažnosť sťažovateľky po jej predbežnom prerokovaní ako zjavne neopodstatnenú odmietlo.</u></p>
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEP a iných súdov</p>	

Spracoval: JUDr. Veronika Franková

Upozornenie:

Prehľad vybraných rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „prehľad“) je neoficiálnym dokumentom, ktorý slúži výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Prehľad zostavuje Analytické oddelenie Odboru súdnych poradcov a súdnej agendy Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky z rozhodnutí ústavného súdu, písomne vyhotovených a odoslaných účastníkom konania v danom období. Prehľad nezaväzuje ústavný súd a nenahrádza jednotlivé rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých bol zostavený.